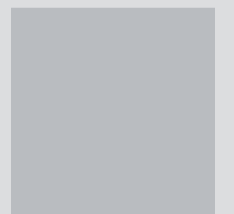
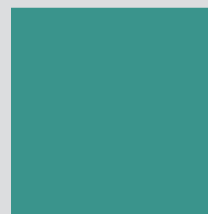

Janusz Korczak

Henryk Goldszmit

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

**BIOGRAFIE
WYSTAWY
ELEMENTARNE**

Korzenie rodzinne

↑ Henryk Goldszmit w wieku ok. 10 lat. Zdjęcie zamieszczone w powieści dla dzieci *Król Maciuś Pierwszy*.

→ Ulica Bielańska w Warszawie, 1913. Rodzina Goldszmitów mieszkała w kamienicy przy ul. Bielańskiej 18. Najprawdopodobniej tam urodził się ich syn Henryk. Dokładna data roczna nie jest znana – sam Korczak podawał rok 1878 lub 1879.

Henryk Goldszmit przyszedł na świat w Warszawie w zamożnej spolonizowanej rodzinie żydowskiej, jako syn Józefa i Cecylii z Gębickich. Wychowany w duchu żydowskiego oświecenia i kulturze polskiej, całe życie pozostał wierny obu swoim narodowościom. Na ukształtowanie charakteru młodego Henryka, jako człowieka niezwykle wrażliwego na los słabszych i potrzebujących, miała wpływ rodzinna tradycja pozytywistycznej pracy społeczno-oświatowej. Na rzecz społeczności żydowskiej działał już jego dziadek Hersz – chirurg z Hrubieszowa, stryj Jakub – prawnik i literat oraz ojciec Józef – ceniony warszawski adwokat.

Komfortowe warunki życia rodzinnego szybko uległy pogorszeniu. Nastoletni Henryk był świadkiem postępującej choroby umysłowej ojca. Niegdyś dobrze prosperujący, znany adwokat i społecznik zmarł w szpitalu psychiatrycznym w 1896 r. Goldszmitowie znacznie zubożeli. Matka musiała otworzyć stancję dla studentów, a Henryk zaczął zarabiać korepetycjami. Rodzina często zmieniała miejsce zamieszkania, przenosząc się do mieszkań o coraz niższym standardzie.

↓ Warszawa, Nowy Zjazd, przed 1910 r. Goldszmit całe życie związany był z Warszawą, o której pisał w *Pamiętniku*: „Warszawa jest moja i ja jestem jej. Powiem więcej: jestem nią”.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

W szkole i na uniwersytecie

Szkolne lata Henryka Goldszmita nie należały do łatwych. W szkole przygotowawczej był świadkiem rygorystycznych i brutalnych metod wychowawczych. Surowa dyscyplina panowała także w ośmioklasowym rządowym męskim Gimnazjum Praskim, do którego uczęszczał. Czas edukacji gimnazjalnej to nie tylko okres rodzinnych trudności, które mogły wpłynąć na słabsze wyniki w nauce, ale także czas wielkich fascynacji literackich i własnego debiutu pisarskiego.

Po maturze Goldszmit podjął studia medyczne na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim. Został też słuchaczem tajnego polskiego Uniwersytetu Latającego, który zapewniał wówczas znacznie wyższy poziom intelektualny niż państwowa uczelnia. Jako student wielokrotnie wędrował po ubogich rejonach Warszawy, poznając trudną codzienność i problemy mieszkańców dzielnic nędzy. Poczynione obserwacje i przemyślenia zawarł później w artykule *Nędza Warszawy* i powieści *Dzieci ulicy*.

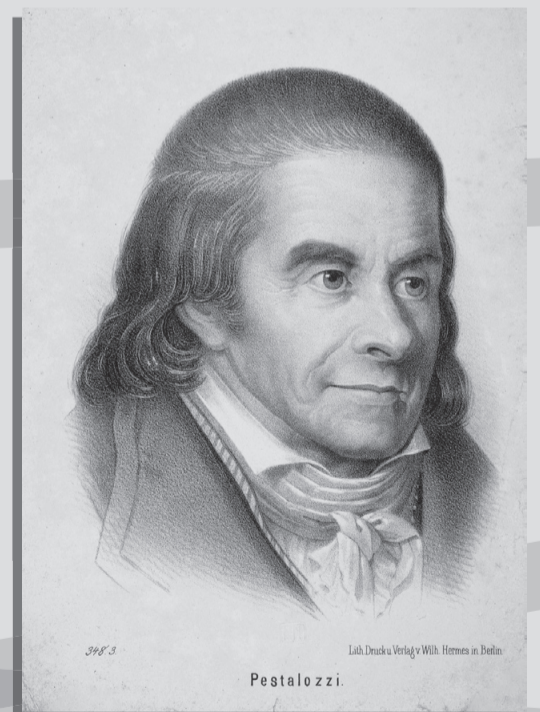
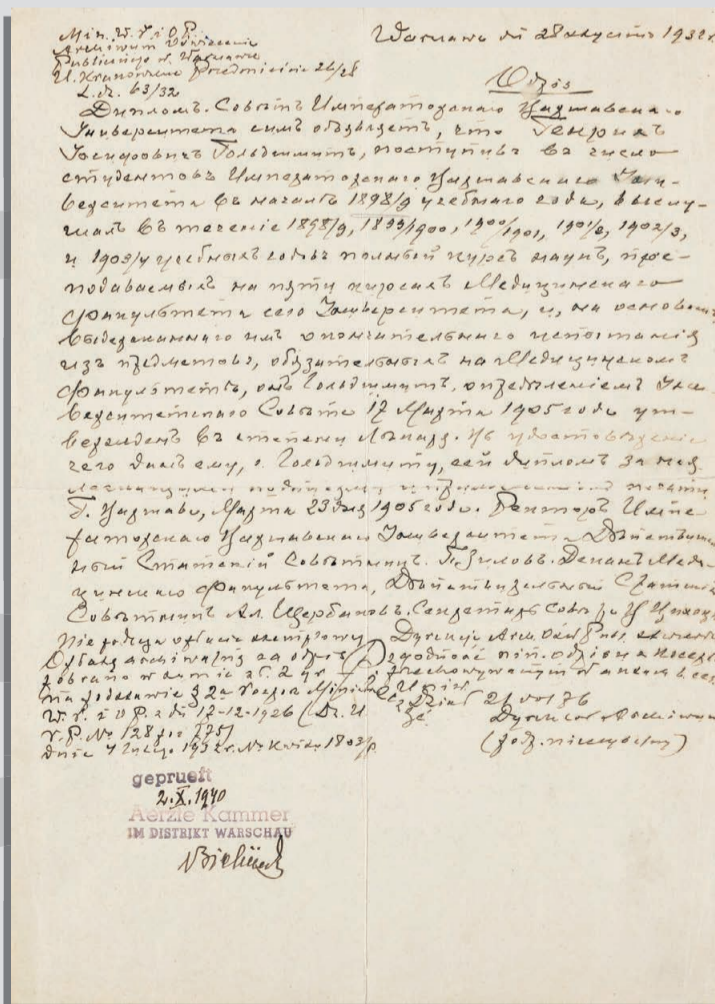
→ Odpis dyplomu ukończenia studiów na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim. Goldszmit uzyskał dyplom lekarza w kwietniu 1905 r., podczas apogeum studenckich strajków na uczelni, związanych z trwającą rewolucją w Rosji carskiej.

📍 Muzeum Warszawy

↓ Dziś nieistniejąca kamienica Karola Mintera, w której w latach 1885–1907 mieściło się Gimnazjum Praskie.

Językiem wykładowym w szkole był rosyjski, a Rosjanie stanowili większość kadry nauczycielskiej. Zdjęcie z 2011 r.

📷 Fot. Przemysław Jahr / Wikimedia Commons.

↑ Johann H. Pestalozzi (1746–1827) – szwajcarski pedagog, autor teorii nauczania początkowego, twórca i kierownik ośrodków wychowawczo-edukacyjnych dla ubogich dzieci. Koncepcje Pestalozziego od młodości fascynowały Henryka Goldszmita, który odwiedził Szwajcarię latem 1899 r., gdzie poznał szkoły i szpitale wykorzystujące metody wychowawcze wielkiego pedagoga. 📍 POLONA

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

→ Na zdjęciu Henryk Goldszmit jako młody wychowawca kolonii letnich dla ubogich dzieci chrześcijańskich w „Wilhelmówce”.

Dwukrotnie był też opiekunem kolonii organizowanych dla biednych dzieci żydowskich w „Michałówce”.

📍 Muzeum Warszawy

**Każde z tych dzieci bawi się inaczej.
Chcę wiedzieć dlaczego. Wiem, że szukanie
odpowiedzi na to pytanie zajmie mi wiele
lat życia. Kto wie? ... Może całe życie...**

Janusz Korczak (ze wspomnień Leona Rygiera)

**Dziecko – już mieszkaniec, obywatel
i już człowiek. Nie dopiero będzie, a już.
Dziecko ma dawność i przeszłość.
Wspomnienia i pamiątki. Lata dziecięce
– to życie rzeczywiste, nie zapowiedź.**

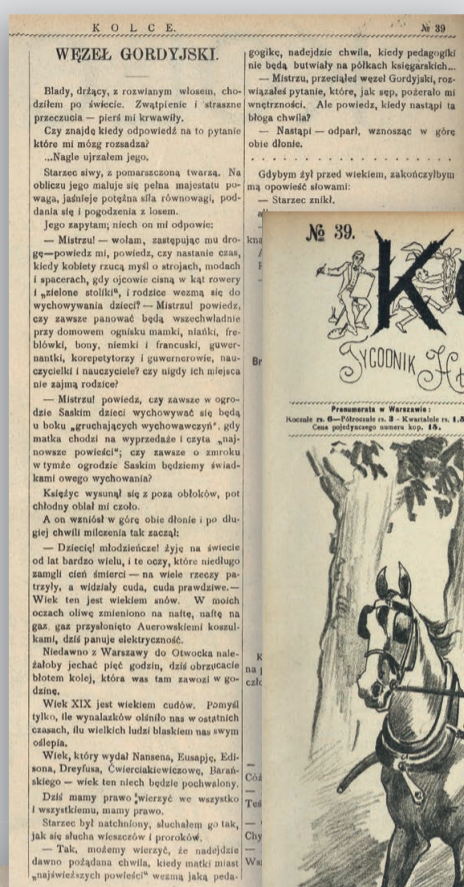
Janusz Korczak, 1928.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

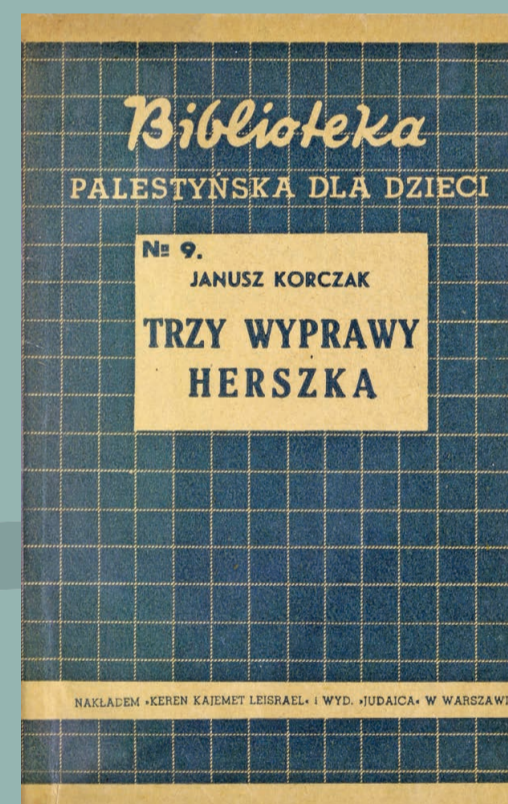
Pisarz i publicysta

→ Popularne czasopismo satyryczne „Kolce” ukazywało się w Warszawie w latach 1871–1914. Na jego łamach debiutował Henryk Goldszmit, publikując w 1896 r. humoreskę *Węzeł gordyjski*. Publicystyka zajmowała ważne miejsce w twórczości Goldszmita, który w sumie opublikował przeszło 1000 różnego rodzaju tekstów w ponad 120 czasopismach.

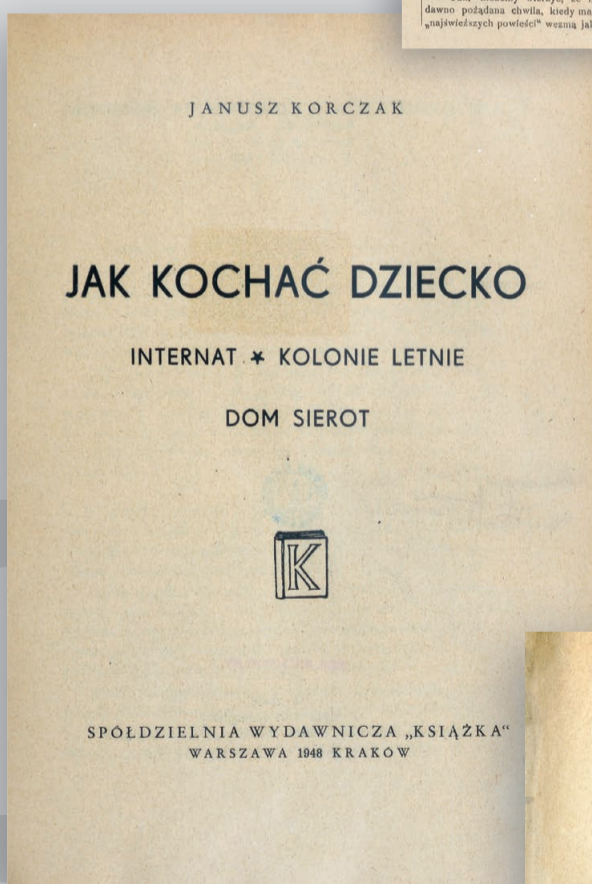

← Tetralogia *Jak kochać dziecko* jest jedną z najcenniejszych prac Korczaka przeznaczonych dla przyszłych wychowawców, w której przedstawia swój stosunek do dziecka-człowieka. Pierwsza i zarazem najważniejsza część cyklu (*Dziecko w rodzinie*) została opublikowana w 1918 r.

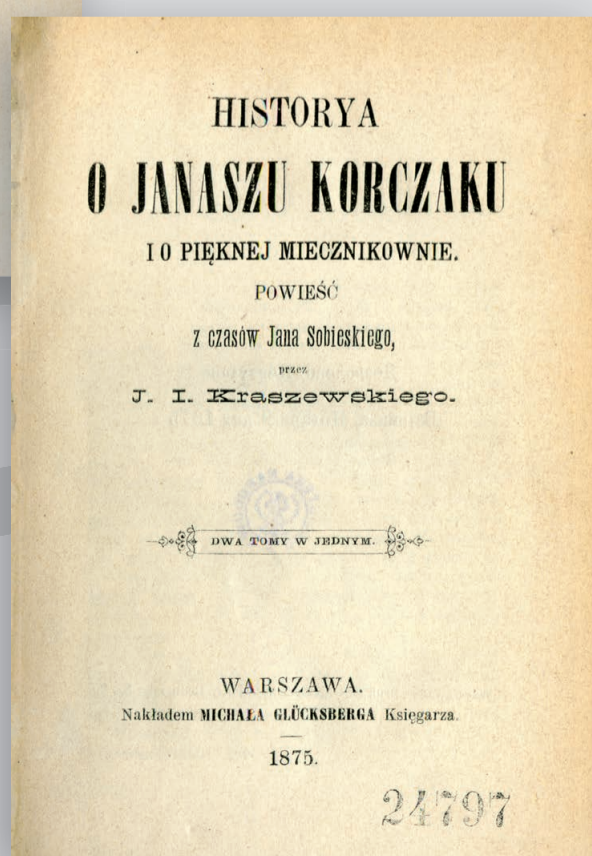
Najwcześniejszą pasją Henryka Goldszmita było pisarstwo. Niemal od początku zajmowały go problemy społeczne, a nade wszystko kwestia wychowania dzieci. Pierwszym poważnym sukcesem literackim okazała się powieść *Dziecko salonu* (1907). Najcenniejsze jednak wydają się publikacje i artykuły o wychowaniu, które weszły na stałe do kanonu światowej pedagogiki. Wśród prawie 30 wydanych książek poczesne miejsce zajmują również znane do dziś powieści dla dzieci, takie jak *Król Maciuś Pierwszy* czy *Król Maciuś na wyspie bezładnej*.

↑ J. Korczak, *Trzy wyprawy Herszka*, Warszawa 1939. Opowiadanie dla dzieci o przygodach tytułowego Herszka, biednego chłopca, który trzykrotnie próbował dotrzeć do Palestyny, jest efektem zainteresowaniem Korczaka odrodzeniem narodowym Żydów w *Erec Israel*. Sam autor dwukrotnie w latach trzydziestych XX w. odwiedził Palestynę – był w Jerozolimie, Hajfie, Tel Awiwie, w kibucach poznał życie i ciężką pracę osadników żydowskich.

→ Tytuł powieści Ignacego Kraszewskiego zainspirował Goldszmita w 1898 r. do stworzenia własnego pseudonimu, który początkowo brzmiał *Janasz Korczak*, a z czasem utrwalił się w formie *Janusz Korczak*. W późniejszych latach używał go znacznie częściej niż prawdziwego imienia i nazwiska.

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Lekarz

Praktykę lekarską Janusz Korczak rozpoczął w Szpitalu dla Dzieci im. Bersohnów i Baumanów w Warszawie. Zamieszkał na terenie placówki w zamian za pensję i całodobową dyspozycyjność. Praktykę pediatryczną doskonalił podczas samodzielnie opłacanych wyjazdów szkoleniowych do Berlina, Paryża i Londynu, gdzie poznawał nowoczesne metody badań, leczenia i opieki.

← Szpital im. Bersohnów i Baumanów, 1930 r. Powstał w latach siedemdziesiątych XIX w. jako bezpłatny szpital dla dzieci żydowskich, choć w praktyce udzielano pomocy także innym pacjentom. Był utrzymywany ze środków prywatnej fundacji. Janusz Korczak pracował tutaj z przerwami od 1905 do 1912 r. 📍 NAC

← Pracownia chemiczno-bakteriologiczna Szpitala im. Bersohnów i Baumanów, 1930 r. W odrodzonej Rzeczypospolitej szpital uważany był za jedną z najnowocześniejszych placówek pediatrycznych w kraju. 📍 NAC

↓ Sala operacyjna w Szpitalu im. Bersohnów i Baumanów, 1930 r. 📍 NAC

Umiejętności i wrażliwość na ludzką krzywdę zostały też ukształtowane przez wojenne doświadczenia Korczaka. Jako lekarz powoływany był do wojska carskiego zarówno w trakcie wojny z Japonią, jak i I wojny światowej. W późniejszych latach pełnił służbę medyczną w stopniu majora w Wojsku Polskim, pracując w szpitalach w Łodzi i Warszawie podczas wojny z bolszewikami.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Pedagog

Fascynacja dzieciństwem i procesem wychowania towarzyszyła Korczakowi przez całe życie. Pierwsze kroki jako pedagog stawiał podczas kolonii dla ubogich dzieci żydowskich i polskich, organizowanych przez Towarzystwo Kolonii Letnich. Poczynione wówczas obserwacje zawarł w dwóch paradoksalnych powieściach dla dzieci: *Moški, Joski i Srule* oraz *Józki, Jaśki i Franki*. Swoje zdolności wychowawcze Korczak rozwinął jednak w pełni dopiero po rezygnacji z pracy w szpitalu i objęciu w 1912 r. funkcji dyrektora Domu Sierot dla dzieci żydowskich w Warszawie. W kolejnych latach zaangażował się również w rozwijany od 1919 r. projekt Naszego Domu dla dzieci polskich.

← „Wybudujemy fortecę...” Zabawy dzieci żydowskich podczas kolonii letnich, „Świat” 1907, nr 31. POLONA

↓ Janusz Korczak z wychowankami przed budynkiem Domu Sierot przy ul. Krochmalnej w Warszawie, lata dwudzieste XX w. Muzeum Warszawy

↑ Okładka książki *Józki, Jaśki i Franki* z 1911 r. POLONA

MAŁY PRZEGLĄD
Pismo dla dzieci i młodzieży.
 Pod redakcją JANUSZA KORCZAKA.
 Bezpłatny dodatek tygodniowy do „NASZEGO PRZEGLĄDU”

Do moich przyszłych czytelników!

Dziś jest mi bardzo miło, że będę w najbliższym czasie miał w swoim domu (lub w szkole) nowego czytelnika. Mam nadzieję, że będzie to dziecko, które lubi czytać i które chce się rozwijać. W tym celu chcę przedstawić ci kilka prostych zadań, które pomogą ci lepiej zrozumieć świat i siebie.

1. Czytajcie i słuchajcie. Czytajcie książki, które wam się podobają. Słuchajcie muzyki, która wam się podoba. To pomoże wam być szczęśliwymi i mądrymi.

2. Wychowujcie się. Bądźcie uczciwi, miłośnikami prawdy i sprawiedliwości. Nie bójcie się trudnych zadań i nie poddawajcie się łatwo.

3. Pracujcie. Pracujcie nad sobą i nad światem. To jest nasz obowiązek i nasz wielki sukces.

4. Miłujcie. Miłujcie siebie i innych. Miłość jest siłą, która może zmienić świat.

Wierzę, że z czasem będziesz moim stałym czytelnikiem i że będziemy razem odkrywać wiele ciekawych rzeczy. Do zobaczenia w przyszłości!

Janusz Korczak

↑ Janusz Korczak z chłopcem recytującym wiersz podczas kolonii letnich dla dzieci żydowskich, „Świat” 1907, nr 31. POLONA

↑ Prospekt zapowiadający pierwszy numer „Małego Przeglądu” – cotygodniowego, bezpłatnego dodatku dla dzieci i młodzieży do żydowskiego czasopisma „Nasz Przegląd”. Założycielem i pierwszym redaktorem dodatku był Janusz Korczak. Na treść pisma składały się głównie autentyczne listy i teksty nadsyłane do redakcji przez młodych czytelników. Wśród dzieci i dorosłych wielkim zainteresowaniem cieszyły się również audycje radiowe Korczaka, ukrywającego się pod pseudonimem Stary Doktor. W swoich gawędach mówił o dziecięcych pragnieniach, cierpieniach i radościach. POLONA

**INSTYTUT
 PAMIĘCI
 NARODOWEJ**

Pedagog

Wprowadzane przez Korczaka metody wychowawcze miały za cel rozwój podopiecznych, nie tylko fizyczny i psychiczny, ale przede wszystkim społeczny. W domach opieki dążył do stworzenia społeczności obejmującej zarówno wychowanków, jak i wychowawców. Wyrazem zaufania do dzieci było przekazanie im częściowego wpływu na funkcjonowanie wspólnoty, co kształtowało w nich postawę wzajemnej odpowiedzialności i obywatelskości.

↑ Wychowankowie Domu Sierot w Warszawie, lata trzydzieste XX wieku. Korczak widział rolę wychowawcy jako przewodnika delikatnie kierującego podopiecznych w stronę świata wartości i samorozwoju.

📍 Muzeum Warszawy

↓ Dzieci i opiekunowie w czasie kolonii letnich w filii Domu Sierot „Różyczka” pod Warszawą. 📍 Muzeum Warszawy

Janusz Korczak w praktyce wychowawczej i pracach teoretycznych wielokrotnie upominał się o poszanowanie praw dziecka, w tym prawa do szacunku, podmiotowości, miłości, rozwoju, postrzegania świata po swojemu i popełniania błędów.

↑ Mecz piłki nożnej w Naszym Domu. Pruszków, 1925 r. Własne metody wychowawcze Korczak tworzył i modyfikował przede wszystkim na podstawie wnikliwej obserwacji zachowania dzieci.

📍 Muzeum Warszawy

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

→ Janusz Korczak
(Henryk Goldszmit), 1927 r.
📍 Muzeum Warszawy

**Zreformować świat
to znaczy zreformować wychowanie...**

Janusz Korczak, *Spowiedź motyla*

**Jestem nie po to, aby mnie kochali
i podziwiali, ale po to, abym ja działał
i kochał. Nie obowiązkiem otoczenia
pomagać mnie, ale ja mam obowiązek
troszczenia się o świat, o człowieka.**

Janusz Korczak, *Pamiętnik*

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Opiekun sierot i ubogich dzieci

Wyjątkowość koncepcji Janusza Korczaka wynika z ich nierozrwalnego związku z osobistym doświadczeniem pedagogicznym. Jako dyrektor Domu Sierot i współkierujący Naszym Domem wprowadzał w życie i udoskonalał własne idee wychowawcze, prowadząc jednocześnie stałe obserwacje naukowe.

← Jeden z budynków filii Domu Sierot „Różyczka” w podwarszawskim Gocławku. Filia pełniła funkcję letniska i zimowiska dla dzieci, a później także internatu. W 1928 r. utworzono w niej przedszkole, którym kierowała Ida Merżan, była bursistka Domu Sierot. Muzeum Warszawy

↑ Janusz Korczak w otoczeniu dzieci przed Domem Sierot, 1924-1927. Muzeum Warszawy

→ Na zdjęciu widoczni od lewej: prezes Towarzystwa „Pomoc dla Sierot” Izaak Eliasberg, Janusz Korczak i Stefania Wilczyńska, 1923-1925. Muzeum Warszawy

Dom Sierot powstał dzięki staraniom Towarzystwa „Pomoc dla Sierot”. Specjalnie zaprojektowany budynek, przeznaczony dla ponad setki podopiecznych, został zbudowany przy ul. Krochmalnej 92 w Warszawie. Realizując koncepcję długofalowego procesu wychowawczo-opiekuńczego, przyjmowano dzieci na okres około 7 lat. Tylko część wychowanków była sierotami, większość dzieci miała rodziców, ale byli oni zbyt biedni, by utrzymać potomstwo. Kierownictwo Domu dbało więc o podtrzymywanie relacji rodzinnych i środowiskowych. Z założenia placówka miała charakter koedukacyjny – przyjmowano zarówno chłopców, jak i dziewczynki. Nad funkcjonowaniem Domu czuwał Janusz Korczak wraz z naczelną wychowawczynią Stefanią Wilczyńską.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Opiekun sierot i ubogich dzieci

← Maryna Falska poznała Korczaka w Kijowie podczas I wojny światowej, gdzie prowadziła internat dla dzieci. W późniejszych latach wraz z nim i Marią Podwysocką stworzyła sierociniec Nasz Dom, którym kierowała aż do śmierci w 1944 r. [CAW WBH](#)

← Aleksandra Piłsudska, żona marszałka Józefa Piłsudskiego, miała wielki wkład w dzieło Naszego Domu. Wsparcie i aktywność marszałkowej Piłsudskiej pozwoliły instytucji, początkowo finansowanej przez związki zawodowe, wyjść z kryzysu finansowego oraz wybudować własną nowoczesną siedzibę na warszawskich Bielanych. [Z. Garzyński, NAC](#)

↑ Budynek Naszego Domu na warszawskich Bielanych, 1930.

[NAC](#)

→ Maryna Falska i Janusz Korczak wśród wychowanków i opiekunów Naszego Domu, 1925. [Muzeum Warszawy](#)

Janusz Korczak miał znaczny udział w powstaniu i funkcjonowaniu Zakładu Wychowawczego „Nasz Dom”, istniejącego od 1919 r. w Pruszkowie, a później na warszawskich Bielanych. Placówką od początku kierowała Maryna Falska, a Korczak pełnił funkcję lekarza oraz współkształtował profil pedagogiczny sierocińca. W pierwszych latach istnienia proces wychowawczy oparto na metodach sprawdzonych wcześniej w Domu Sierot. W latach trzydziestych XX w. Maryna Falska zdecydowała się jednak na większe otwarcie placówki na lokalną społeczność i współpracę środowiskową. W 1935 r. Janusz Korczak zrezygnował z aktywnej pracy w Naszym Domu, pozostając jednak w strukturze Towarzystwa „Nasz Dom”, wspierającego funkcjonowanie placówki.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Nauczyciel przyszłych wychowawców

→ Helena Radlińska wśród słuchaczy Wolnej Wszechnicy Polskiej, Warszawa 1930. Słynna polska pedagog stworzyła Studium Pracy Społeczno-Oświatowej w ramach Wolnej Wszechnicy Polskiej. Zajęcia ze studentami prowadził tutaj także Janusz Korczak. POLONA

W II Rzeczypospolitej Janusz Korczak był znanym i powszechnie cenionym pedagogiem. Często proszono go o wygłoszenie okolicznościowych wykładów. Prowadził też zajęcia w seminariach nauczycielskich i na uczelniach. W kształceniu przyszłych wychowawców zabiegał o łączenie teorii z praktyką. Organizował specjalne bursy dla młodych pedagogów. Jedną z nich prowadził wraz ze Stefanią Wilczyńską w Domu Sierot, a drugą z Maryną Falską w Naszym Domu. Młodzi ludzie zdobywali tam doświadczenie w pracy z dziećmi i uczestniczyli w seminariach pedagogicznych.

↑ Gmach Państwowego Seminarium dla Nauczycieli Religii Mojżeszowej w Warszawie. W powołanej jesienią 1918 r. instytucji kształcono przyszłych nauczycieli w zakresie wiedzy ogólnej, religijnej i pedagogicznej. Jednym z wykładowców był Henryk Goldszmit. POLONA

↑ Janusz Korczak w otoczeniu słuchaczy Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Kierowany przez dr Marię Grzegorzewską instytut powstał w 1922 r. i przygotowywał przyszłych nauczycieli i wychowawców do pracy z osobami niepełnosprawnymi umysłowo i fizycznie. Muzeum Warszawy

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

↑ Janusz Korczak
(Henryk Goldszmit),
fotografia portretowa.
PAP

Jesteśmy braćmi jednej ziemi. Wieki wspólnej doli i niedoli – długa wspólna droga – jedno słońce nam przyświeca, jeden grad niszczy nasze łany i jedna ziemia kryje kości przodków naszych [...]. My wasze rany, wy nasze rany opatrujecie – a że mamy wady, wychowujemy się razem. -Ski i -berg, -icz i -sohn – społem, dziś na Solec, jutro na Nalewki. Rozpalimy wspólne ognisko, otworzymy przy świetle jego dusze nasze: co złe – w ogień, co dobre – cenne – dostojne – do wspólnej skarbnicy.

Janusz Korczak, *Trzy prądy*

Pod niemiecką okupacją

Po wybuchu II wojny światowej położenie Domu Sierot stało się bardzo trudne. Na zajętych ziemiach niemieccy okupanci rozpoczęli prześladowania ludności żydowskiej. Pomimo pogarszającej się sytuacji Janusz Korczak starał się, by warunki życia jego podopiecznych pozostały względnie normalne, dlatego nieustannie zabiegał u Żydów i Polaków o pomoc materialną. Wspierany przez współpracowników organizował dzieciom naukę, pracę w szwalni, przedstawienia teatralne, spotkania z intelektualistami i obchody świąt żydowskich – wszystko, by jakoś pomóc im przetrwać w okrutnej rzeczywistości. Zdołał nawet zorganizować w 1940 r. letnie wakacje dla kilkuset dzieci w podwarszawskiej „Różyczce”.

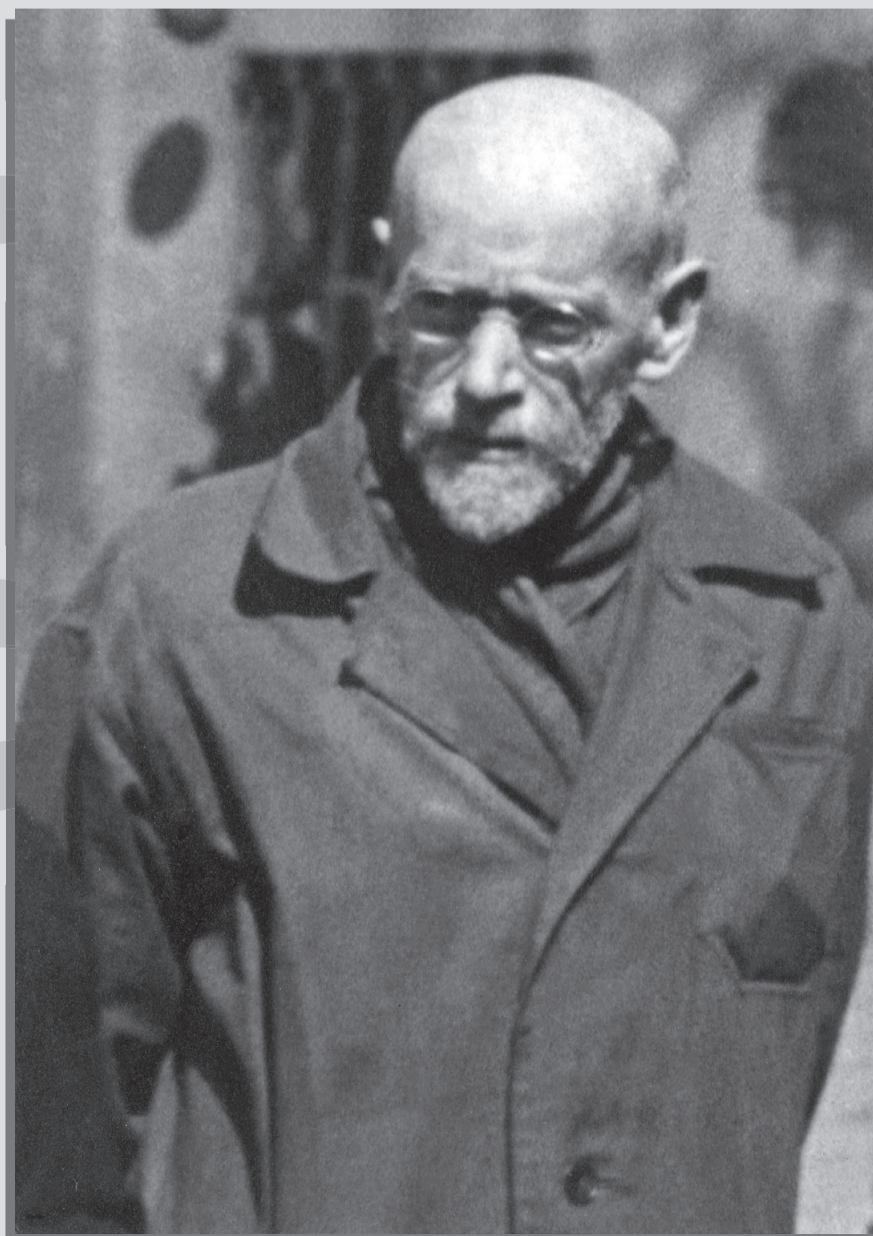

↑ Granice getta warszawskiego w 1940 r. Decyzja niemieckich władz okupacyjnych o utworzeniu zamkniętej dzielnicy żydowskiej zmusiła kierownictwo Domu Sierot do przeniesienia placówki na ul. Chłodną 33, a następnie, po zmniejszeniu getta, na ul. Sienną 16/Śliską 9. POLONA

← Widok płonącej Warszawy – skutek niemieckich bombardowań i ostrzału artyleryjskiego, wrzesień 1939 r. Podczas trudnych dni oblężenia stolicy Korczak prowadził audycje dla dzieci na falach Polskiego Radia. Instruował dzieci, jak zachowywać się w razie bombardowań, uspokajał je i podnosił na duchu. AIPN

→ Tramwaj z gwiazdą Dawida na terenie getta warszawskiego, przeznaczony tylko dla Żydów. Na zajętych ziemiach polskich niemieccy naziści realizowali politykę dyskryminacji, izolacji, a ostatecznie eksterminacji ludności żydowskiej. AIPN

← Janusz Korczak (Henryk Goldszmit), Warszawa 1938–1939. Aresztowany i więziony w 1940 r. za odmowę noszenia opaski z gwiazdą Dawida, podupadł na zdrowiu. Choć wyczerpany i schorowany, nie ustawał w pracy na rzecz najmłodszych. W lutym 1942 r. podjął się kolejnego trudnego zadania, obejmując pieczę nad przepełnionym, niedożywionym, największym w getcie, Głównym Domem Schronienia dla sierot i opuszczonych dzieci żydowskich. Muzeum Warszawy

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Ostatnia droga

W 1942 r. Niemcy rozpoczęli masową eksterminację ludności żydowskiej. Zaplanowane ludobójstwo na terenie okupowanych ziem polskich (*Aktion Reinhardt*) zakładało między innymi likwidację gett, z których Żydzi byli wywożeni, a następnie mordowani w obozach zagłady w Treblince, Bełżcu, Sobiborze i innych. Wielką akcją likwidacyjną warszawskiego getta (*Grossaktion Warschau*) Niemcy przeprowadzili latem 1942 r., kiedy do obozu śmierci wysłali ponad 250 tys. osób. Nie oszczędzono nawet dzieci. Na początku sierpnia podopieczni Domu Sierot wraz z Januszem Korczakiem, Stefanią Wilczyńską i innymi współpracownikami zostali wywiezieni, a następnie zamordowani w komorach gazowych Treblinki.

← Pomnik Janusza Korczaka (Henryka Goldszmita) w centrum Warszawy, autorstwa Z. Wilma i J. Chmielewskiego. Słynny pedagog został przedstawiony jako czuły opiekun dzieci, stojący na tle martwego drzewa w kształcie żydowskiej menory. 📷 Zdjęcie współczesne.

Wszystkie dzieci ustawiono w czwórki, na czele Korczak z oczami zwróconymi ku górze trzymał dwoje dzieci za rączki, prowadził pochód. Drugi oddział prowadziła Stefania Wilczyńska, trzeci – Broniatowska (...), czwarty oddział – Szternfeld z internatu na Twardej.

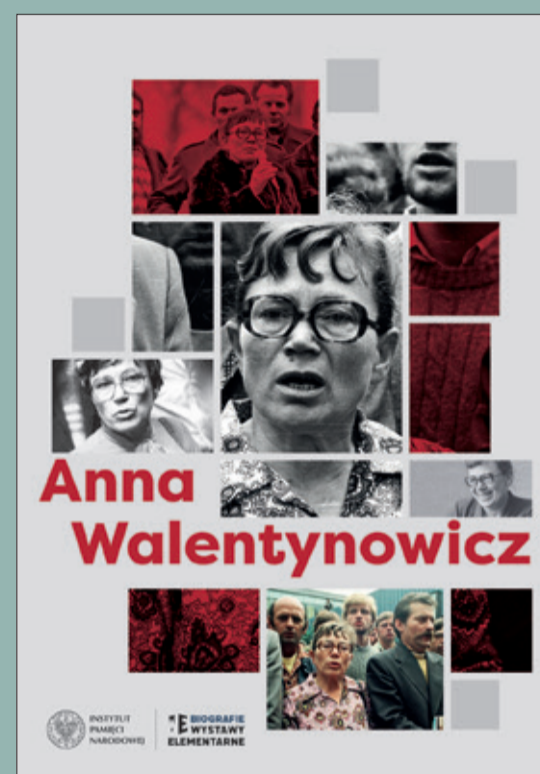
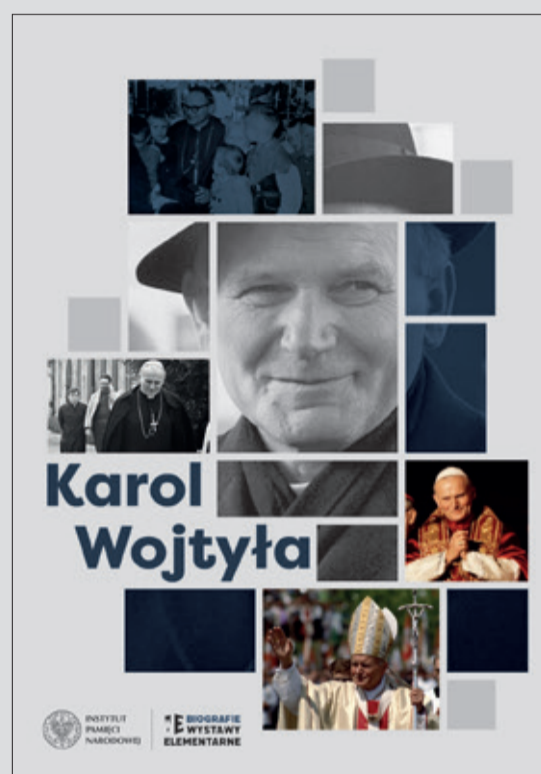
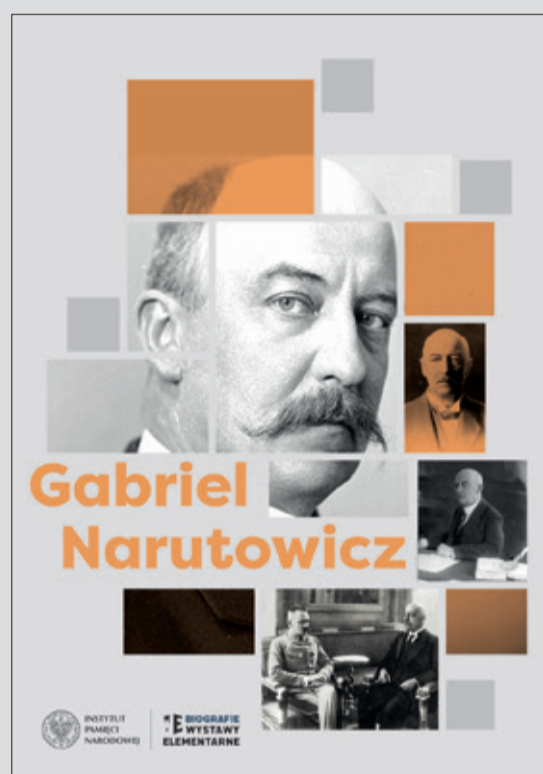
Relacja Nachuma Remby, zanotowana przez Emanuela Ringelbluma

→ Tablica pamiątkowa na ścianie Teatru Lalka znajdującego się na terenie dawnego getta warszawskiego. 📷 Zdjęcie współczesne

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Zobacz więcej wystaw z serii na www.edukacja.ipn.gov.pl

Zobacz inne wystawy Elementarne:

Autor wystawy: Andrzej Kryński

Recenzja: dr Dariusz Gałaszewski

Konsultacja: Marta Ciesielska (Muzeum Warszawy – Korczakianum)

Redakcja: Ingeborga Jaworska-Róg

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

Skład i grafika: Katarzyna Dinwebel

W wystawie wykorzystano zdjęcia ze zbiorów: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (AIPN), Biblioteki Narodowej (POLONA), Centralnego Archiwum Wojskowego – Wojskowego Biura Historycznego (CAW WBH), Polskiej Agencji Prasowej (PAP), Muzeum Warszawy (Kolekcja Korczakowska), Narodowego Archiwum Cyfrowego (NAC), Wikimedia Commons. Zdjęcia współczesne: Andrzej Kryński, IPN.

Źródła cytowań: M. Falkowska, *Kalendarz życia, działalności i twórczości Janusza Korczaka*, Warszawa 1989, s. 371-372 (relacja Nachuma Remby); J. Korczak, *Pamiętnik*, Wrocław 2019 [e-book]; J. Korczak, *Trzy prądy*, „Społeczeństwo” 1910, R. III, nr 42; J. Korczak, *Spowiedź motyla* [w:] idem, *Bobo*, Warszawa 1914, s. 162; J. Korczak, *Wstęp* [w:] M. Rogowska-Falska, *Zakład Wychowawczy „Nasz Dom”. Szkic informacyjny*, Warszawa 1928, s. 3; K. Stachowicz, *Korczak*, Warszawa 2012, s. 20, 23 (fragment *Prawideł życia*, relacja L. Rygiera).

INSTITUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ